

Тележкіна О. О. Мовно-художня інтерпретація антропонімів у віршах Дмитра Павличка / О. О. Тележкіна // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія». – Х., 2012. – № 1014. – Вип. 65. – С. 44 – 49.

УДК 821.161.2-1.09

Тележкіна О. О.

Мовно-художня інтерпретація антропонімів у віршах Дмитра Павличка

У пропонованій статті автор засвідчує, що Д. Павличко активно використовує в поетичних творах антропоніми і відводить їм особливу роль: одиниці досліджуваного розряду лексики виступають засобом інтимізації оповіді, ідентифікації країни, стають основою прийому інакомовлення, набувають символічного значення, що сприяє розкриттю художнього задуму поета і реалізації творчої індивідуальності митця.

Ключові слова: антропонім, символ, прийом інакомислення, засіб інтимізації.

Тележкина О. А. Художественная и языковая интерпретация антропонимов в поэзии Дмитрия Павлычко

В статье автор рассматривает вопрос использования в поэтических произведениях Д. Павлычко антропонимов и отводит им особенную роль: единицы исследуемого разряда лексики являются средством интимизации повествования, идентификации страны, становятся основой иносказательности, приобретают символическое значение, что способствует раскрытию художественного замысла поэта и реализации его творческой индивидуальности.

Ключевые слова: антропоним, символ, иносказательность, средство интимизации.

Telezhkina O.O. Stylistic and language interpretation of anthroponyms in the poetry of Dmytro Pavlychko.

The article deals with the interpretation of anthroponyms actively used by D. Pavlychko in his poetic works. He features them: units of the analyzed vocabulary class are the means of narration intimization and of country identification; they become the base of periphrasis; they obtain symbolic meaning, and it promotes to better opening of poet's artistic idea and to its creative individualization realization.

Key words: anthroponyms, symbol, periphrasis, intimization mean.

Антропоніми – важливий компонент будь-якого художнього твору, тому вивчення цього лексичного розряду постійно перебуває в колі наукових зацікавлень вітчизняних дослідників лінгвостилістики. Були проведенні численні дослідження щодо реалізації власних імен людей у творчості П. Куліша (О. Климчук), Л. Мартовича (О. Григорук), Лесі Українки (Т. Крупеньова), Р. Іванченко (Т. Антонюк), В. Винниченка (Г. Лукаш), М. Хвильового (О. Усова), О. Гончара (В. Галич, О. Немировська), В. Дрозда (Л. Шестопалова), С. Гординського (В. Півень), Л. Костенко (В. Калінкін, Ю. Лінчицька, М. Мельник) та ін. Крім того, з'явилася комплексна робота І. В. Хлистуна «Власна назва в українській поезії II половини XX століття» (семантико-функціональний аспект), де з-поміж інших онімів розглядалися й антропоніми. Однак, незважаючи на певну розробленість, питання представленості власних найменувань людей у поетичному тексті залишається невичерпаним. На окрему увагу заслуговують творчі здобутки сучасних поетів, серед яких виділяється творчість Дмитра Павличка. У розвідці І. В. Хлистуна з-посеред інших залучено фактичний матеріал і з віршового доробку цього поета, проте дослідниця обмежується творами митця, опублікованими до 1989 р. Уважаємо, що доцільно продовжити вивчення реалізації антропонімів у поезії Д. Павличка, оскільки названа праця не дає повного аналізу щодо функціонування власних імен людей у творах поета, тому що не були враховані вірші, створені після 1989 р. Це й актуалізує тему розпочатого дослідження.

Мета статті – визначити і схарактеризувати особливості мовно-художньої інтерпретації антропонімів у віршах Дмитра Павличка.

Завдяки широкому спектру висвітлюваних у віршах тем і порушуваних проблем антропонімна лексика в поетичних творах митця репрезентована багато і різнопланово. Спостереження показали, що в площині реального/нереального розглядуваний різновид онімів, представлених у віршових текстах автора, умовно визначається іменами реальних і гіпотетичних носіїв.

У поетичній палітрі митця серед реальних носіїв виділяються іменування діячів української та світової історії (*Петро Дорошенко, Петро Сагайдачний, Богдан Хмельницький, Іван Мазепа, Петро Калнишевський, Симон Петлюра, Ернесто Че Гевара, Фідель Кастро, Сальвадор Альєнде, Пабло Неруда, Аслан Масхадов, Овлур Дудаєв* та ін.) і культури (*Соломія Крушельницька, Іван Марчук, Тарас Шевченко, Максим Рильський, Овідій, Рубенс, Гойя, Сервантес, Христо Ботев, Олександр Пушкін, Михайло Лермонтов, Адам Міцкевич, Ніколас Гільєн, Хосе Марті, Шолом-Алейхем, Мойсей Фішбейн* та ін.). Особові імена людей стали в ряд художніх образів (*Ульріка, Авраам, Агар, Соломія, Петро, Михайло* та ін.).

До гіпотетичних імен належать міфоантропоніми: імена біблійних (*Єва, Магдалина, Каїн, Авель* та ін.), релігійних (*Ісус, Діва Марія, Будда, Крішна* та ін.) і античних (*Меркурій, Посейдон, Прометей* та ін.) персонажів, імена літературних героїв, яких у творах Д. Павличка спостерігається незначна кількість (*Василько* (поема «Золоторогий олень»), (*Лесь* казка «Веселка»), *Буйтур, Микола, Михась* (поема «Ялівець») та ін.), а також імена персоніфікованих істот (*Віник, Мітла, Доц, Вітер* та ін.)

Із погляду структурної організації виділяються одночленні і двочленні опоетизовані найменування. З-поміж одночленних виокремлюються (а) імена, (б) прізвища, (в) псевдоніми:

а) *Я – попл. Де не видно іскри навіть,
Та він летить, як та душа жива,
Куди? На рідну смерекову навіть,
В Карпати, в перші Солині слова.*

*Я впасти хочу на зелену хвою,
На стежку, де колись ішли бої,
Де я із **Соломією** малою
Ходив, сліди показував свої («Вечірні молитви»);*

*б) Хай увійде в пагони раїни,
В цвіт калини і в мої думки
Слово **Конопніцької!** Віки
Жити їй під сонцем України («Слово Конопніцької»);*

*в) Стоять у лісі хлопці **Спартана**.
Рої і чоти. Сотня. Ніч ясна («Спартан»).*

У деяких випадках автор поєднує використання (а) імені і прізвища або (б) імені і псевдоніма, розмежовуючи їх рядками:

*а) Був я в гостині, де люди живуть співочі.
Голоси в «Рушнику» сплітались, як лиштва.
І та жінка, в якій мамині очі,
Запитала мене, чи я знаю **Малишка**.*

*Я розповів їй, даруйте, **Андрію**,
Про зморшку в міжбрів'ї, про погляд касога,
Про ту невсипуцу і вічну мрію,
Що по ночах то стихне, то гримить, як дорога («Малишкові»);*

*б) Мій перший побратим, хлопчина з-за межі,
Михась, Михасенько, Мисько, Мисяньо, Мись,
Покличе посвистом – і ми, як два стрижі,
Полетимо в лісок, за нами не дивись.*

<...>

*Мій перший побратим, тепер вже тільки **Мись**,
Мав псевдо **Сойка**. Він літав, неначе птах;
Вночі під місяцем ми знову з ним зійшлись
На посвисти його в стопчатівських житах («Сойка»).*

Як двочленні засвідчено іменування, до складу яких входять ім'я і прізвище:

*В Нью-Йорку **Йван Марчук** не потикався з дому,*

Тужив та малював отави та сінá,

І міста гордого пустеля кам'яна

Під пензлем генія вгорталася в солому («Іван Марчук»).

Спостереження за місцем локалізації антропоніма засвідчили, що опоетизоване ім'я тієї чи тієї людини може бути вжите у назві твору («Григір Тютюнник», «Юрій Клен», «Слово Конопницької», «Ірені Ярославич та Олександрові Бураковському», «Пісня про Богдана», «Іван Франко перед скульптурою Мікеланджело Буонаротті “Мойсей”», «На відкритті пам'ятника Тарасові Шевченку в селі Лозівці» та ін.). Подеколи обрана автором власна назва звучить тільки в заголовку, як, наприклад у вірші «Сковорода», проте частіше спостерігаються випадки повторення тієї самої одиниці у віршовому тексті. Так, у творі «Маркіян Шашкевич», крім називання особи в заголовку, поет повторює ім'я діяча ще три рази. Менш уживані антропоніми в підзаголовках до текстів, але такі зразки також фіксуються, як-от: до вірша «Страх» поет пропонує підзаголовок «*Майже за Тувімом*», даючи читачеві додаткові натяки щодо змісту твору.

Поширені приклади вживання антропонімів в епіграфах, де поет зазначає, кому саме присвячено той чи той твір. Наприклад, вірш «Гуцульські груші» має посвяту *Лідії Ярославич*, а поема «Гранослов» – *на вічну пам'ять Максиму Рильському*. Інколи імена діячів історії чи культури Д. Павличко використовує і в заголовку, і в посвяті. Так, в епіграфі до вірша «*Петро Дорошенко*» автор вказує, що присвячує твір *Юрію Мушкету*. Подеколи в посвяті зазначено два імені, які пояснюють одне одне: справжнє і псевдонім, як у присвяті до поеми «*Ялівець*»: *пам'яті Михайла Москалюка – сотенного Спартана*.

Д. Павличко у творах звертався до багатьох діячів української і світової історії й культури, проте вияв найвищої пошани він засвідчив Т. Шевченкові й І. Франкові. Це підтверджують не лише численні згадування їхніх імен і присвяти циклів і збірок, а й звернення до жанру молитви:

а) *Отче наш, **Тарасе** всемогутній,
Що створив нас генієм своїм,
На моїй землі як правда суцїй,
Б'юций у неправду, наче грїм!* («Молитва»)

б) *Да святиться навіки геніальність **Франкова**
Дивина й всемогуття найпростішого слова,
Революції подих, непокори спекота,
Одержимість Мойсея, прямота Дон-Кіхота* («Да святиться навіки...»).

Для поета Т. Шевченко й І. Франко – це вічний Бог, Бог-Творець, Бог-Учитель, який надихає на нові творчі звершення.

Функціонуючи у поетичному тексті, антропоніми сприяють глибшому сприйняттю світовідчуття митця.

Так, жіночі імена у вірші «Мій синку» не лише виконують номінативну функцію – називають особу, а й символізують простоту, яка властива матері ліричного героя вірша і до якої вона навертає свого сина:

*Не гнівайся на мене,
Ти знаєш, я проста,
А ти учений,
Ти стільки прочитав книжок,
А я листа
Від тебе прочитати не умію.
Але скажу своє: раділа б я,
Якби ти покохав **Гафійку, Анну** чи **Марію** ...
Щось не сподобалось мені
Твоїї дівчини ім'я.*

Ім'я Петра Дорошенка асоціюється в поета зі свободою, тому він звертається до гетьмана із закликом про звільнення рідної землі:

*О **Дорошенку**, мій псевдоніме свободи,
Збудися, відбери в Москви свої клейноди,
Подай із люлечки глибокої вогонь!* («Петро Дорошенко»)

Ім'я стає ознакою країни, її символом та історією, як-от у вірші «Українці у Венеції»:

У неділю,

Після служби Божої,

Біля церкви Сан Джорджо Маджоре

Співають українці. Тиша. <...>

Надовкруз співочого гуртка

Збираються юрми туристів. <...>

А навколо туристів

Стоять святі, що походили з картин

Тінторетто і Тиціана, Веронезе і Белліні.

Всі хочуть послухати співу на майдані,

Що був довго німим і, нарешті, озвався

божественними голосами.

Тут імена Тінторетто, Тиціана, Веронезе і Белліні виступають символами Італії.

За допомогою антропоніма автор інтимізує розповідь, роблячи її цим ближчою для читача. Такі зразки знаходимо у «Листах до Романа [Лубківського]», де поет по-дружньому звертається до свого товариша і колеги:

*Ну, як іде життя, **Романе,***

Мосьпане з урядових кіл?

В іншому творі сивочолий поет звертається до героїні грецьких міфів і просить у неї допомоги, щоб знайти дорогу в житті:

Доля вдарила нещадно –

Не переболить.

*Дай клубочок, **Аріадно,***

Дай щасливу нить!

Крім того, ім'я людини використовується для підтримання відповідного тону вірша. Так, в одному з «Листів до Романа», Д. Павличко уживає жартівливе псевдо Романа Іваничука – Папа, чим пожвавлює жартівливо-іронічну оповідь:

*Веселощі квітли, немов алича, –
Всі прагнули свята перекладача!
Якби знав наш **Папа** про таку пригоду,
Приїхав би сам показатись народу
Вірменському! Був би з радості плач,
Хоч **Папа** – прозаїк, не перекладач!*

Антропоніми виступають і засобом протиставлення. До такого прийому Д. Павличко звертається у вірші «Микола Гоголь»:

*Із **Ніколаєм** позмагавсь **Микола**
Могутністю, явивши слова суть...
Боявся лиш труни, де загризуть
Опричники, поховані довкола.*

Одночасне вживання російського й українського варіанта імені письменника дозволяє автору підкреслити всю трагічність долі цього митця.

Часто митець удається до прийому поєднання імен різних історичних осіб, і кожне з них виступає уособленням певної риси.

Для Д. Павличка отаман Сірко і гетьман Мазепа виступають символами звитяги, мужності і вірності рідній країні, і тому поет уводить їхні імена в присягу українського воїна:

*Чи ти галичанин, чи ти волиняк,
Чи син гайдамацького степу,
На шапку візьму Володимирів знак,
А в серце – **Сірка** і **Мазену** («Присяга»).*

Щоб підкреслити неосяжність і глибину таланту видатного українського співака і режисера Дмитра Гнатюка, автор згадує імена уславлених співаків української опери Бориса Гмирі й Івана Паторжинського, які зробили вагомий внесок у розвиток українського мистецтва. Поет, звертаючись до друга, так говорить йому:

*В театрі всі люб'язні та нещирі,
Вони не скажуть, але я скажу:*

Ти біля Паторжинського і Гмирі

Стоятимеш, як перейдеши межу («Дмитрові Гнатюку»).

Д. Павличко часто звертався до постатей відомих українських поетів, письменників і перекладачів.

У вірші «Микола Бажан» поет підкреслює: Микола Платонович збагатив українську культуру талановитими перекладами з багатьох мов:

Чи буде час м'який, чи харалужний, –

Потрібна сила духу, наче хліб...

І стануть перед ним у вічній плоті

Крихкій, та незнищенній, як папір,

Руставелі, Навої, Буонаротті,

Міцкевич, Рільке, Гельдерін, Шекспір...

Називаючи ці прізвища, Д. Павличко демонструє зроблене М. Бажаном, возвеличує його як перекладача, як митця.

Пам'яті Максима Тадейовича Рильського автор присвятив поему «Гранослов». Окреслюючи риси М. Рильського, що ріднять його з посталями високого гатунку, Д. Павличко доводить його суспільно-художню значущість: саме з цією метою введені імена видатного поета Івана Франка й уславленого ватажка визвольної боротьби Максима Залізняка:

Була у нього усмішка дитяти –

Блакиті української тепло.

Любов'ю серце зроджене було,

Як пісня – чесне, як бджола – завзяте.

І сивокриле, зжурене чоло

*У сяєві **Франкової** посвяти.*

І, панською сокирою потяте,

*Ім'я **Залізняка** в нім жило.*

<...>

Світитиме народам із пітьми

Зоря Максима Рильського, умита

Міцкевича і Пушкіна слізьми.

Імена польського й російського поетів підкреслюють усю велич таланту українського поета і перекладача.

У вірші «Сковорода» Д. Павличко жодного разу не називає імені українського філософа: поет звертається до грецьких і французьких мислителів, чим підкреслює неосяжно високий рівень лету його думки:

Слава сонцеві і слава росам,

Що розсипали по мураві день.

Прокляття самоїдам-малоросам,

*Що не достукався до них **Монтень**.*

<...>

Де хата димом і добром зігріта,

Става у дверях, величав і сив,

*Притулку для **Платона** й **Демокріта***

І хліба він, соромлячись просив.

Переймаючись болями народу, знаючи його історію, митець не може залишатися байдужим до факту трагічної загибелі представників творчої інтелігенції на Соловках: усіх перелічити неможливо, й у вірші названі імена Миколи Куліша й Антона Крушельницького, а всіх інших обізнаний читач пригадає сам:

Ось цвинтар, де мерців нема,

Одні наймення невмирущі.

Тут тиша молиться німа,

Мов дощ, іде в сосновій пущі.

Дорога. Лісова соша.

А далі – смерті хлань бездонна.

*Йду до **Миколи Куліша**,*

До Крушельницького Антона («Сандармох») – звучить ім'я, розкривається характер, істинна роль і значущість цих постатей в культурно-історичному житті країни.

Д. Павличко використовує антропоніми і в широкому сенсі: імена Тараса Шевченка і Маркіяна Шашкевича символізують єднання земель Східної і Західної України:

*Земля **Тараса** й **Маркіяна**,*

Від крові кріпаків туга,

Земля, як виболена рана,

Протята свистом батога («Земля Тараса й Маркіяна»).

Належність імен відповідним історичним особам вгадується відразу, і немає необхідності давати додаткові пояснення, хто названі у вірші люди.

За допомогою антропонімів поет проводить аналогію між сучасними політичними подіями в Україні й історичним минулим, коли так само не було єдності: йому болить «роздвоєна душа народу», через яку страждає сам український народ:

Так завжди тріумфує сатана –

Один народ і два гетьмани горді.

Ось вся твоя історія сумна

На першому й на другому бігборді.

*На першому – **Виговський**, а **Пушкар** –*

На другому. Вчорашні побратими.

Горять полки, як висохлий шувар, –

А ти ставай вогонь між ними!

Ставай, молись, у пам'яті своїй

Тримай два списки, складені ще вчора:

*У першому – **Мазепа**, а **Палій** –*

У другому! І це тобі докора,

*Бо ж був ти в Дорошенка, і в Сірка,
І в Спартана проходив збройні школи,
Бо ти втікав з неволі, як ріка,
Хоч добре знав, що не втечеш ніколи.*

*Бо та неволя – примха не чужа,
А твого роду двоїна химерна,
Роздвоєна твоїх братів душа,
Така велика і така мізерна («Стара молитва»).*

Подеколи Д. Павличко використовує форму множини тих чи тих антропонімів, удаючись до інакомовлення. У тому ж вірші «Стара молитва» автор не називає претендентів на посаду президента Української держави, а подає ім'я сумнозвісного французького імператора і для підкреслення трагічності – у формі множини:

*Вожді мовчать, а рухівців ряди
Готові йти на смерть, як діти Спарти.
За кого? Відповіді ти не жди,
Мовчать два українські **Бонапарти**.*

До такого самого прийому поет звертається у вірші «Аслан Масхадов», де множинна форма імен визволителів Ічкерії допомагає підкреслити невмирущість вільного духу її синів. Митець звертається до чеченської землі з такими словами:

*Співай малим **Асланам** колискову,
Хай дух його увійде в пісню й мову
Твоїх дітей, що визволення ждуть.
Вони ростуть! **Аслани, Шамілі,
Джохари, Зелімхани та Анзори,**
Дай сили їм обороняти гори,
Нести в боях покликання суворе –*

Повстанських літ незгоєні жалі.

Прикметно, що антропоніми як засіб метафоричності митець використовує не лише для відтворення мистецького чи політичного життя і передання ставлення до зображуваного, а й для розкриття найпотаємнішого, того що призначене для найближчих: дружини і доньки.

Поет вдячний своїй дружині за все, що вона йому подарувала в цьому житті, і тому для посилення виразності й підкреслення вияву почуттів уводить імена Соломії Крушельницької і Роксолани, які багато важать у його світовідчутті:

Це ж тільки знак уникливої шани

*За пісню **Соломії й Роксолани,***

За усміх, що сіяв у дні сльоти («Дружині»).

У «Львівських сонетах» засвідчено зразок, де ім'я Соломія виступає символом любові і життя поета й батька, який тужить за до часу померлою донькою:

*В консерваторії співала **Соломія,***

А я студентом був, послухати зайшов.

І голос генія збентежив мою кров –

По жилах полетів, немов тужби завія.

Я ще не знав тоді, що вся моя любов,

І вся душа й мого життя надія

*Навік поміститься в маленькім слові **Мія,***

І буде в ньому ще й моєї смерті схов.

<...>

О серце болісне, не плач, закаменій,

Або збагни, що це – твоя безсмертна мова

*У невмирущості двох рідних **Соломії.***

Ніжне Мія говорить про ставлення батька до доньки красномовніше, ніж усі інші слова, а множинна форма – про нерозривну єдність цих жінок у серці митця.

Розглянуте дозволяє зробити висновок про те, що Д. Павличко, активно використовуючи в поетичних творах антропоніми, відводить їм особливу роль, завдяки чому посилюється образність змалювання подій, явищ, життєвих ситуацій. Одиниці досліджуваного розряду лексики, крім номінативної функції, виконують функції стилістичні: виступають засобом інтимізації оповіді і протиставлення, ідентифікації країни, стають основою прийому інакомовлення, набувають символічного значення, що сприяє кращому розкриттю художнього задуму поета і реалізації творчої індивідуальності митця.

Продовженням розпочатого дослідження бачиться виявлення з-поміж розглянутих антропонімічних лексем таких, що виступають як прецедентні феномени української культури.

Література

1. Антонюк Т. Р. Імена-символи в історичних романах Раїси Іванченко /Т. Р. Антонюк //Ономастика і апелятиви. – Донецьк, 2000. – Вип. 12. – С. 3 – 9.
2. Галич В. М. Антропонімія Олеся Гончара: природа, еволюція, стилістика /В. М. Галич. – Луганськ: Вид-во «Знання», 1993. – 255 с.
3. Григорук О. П. Антропонімія художніх творів Л. Мартовича /О. П. Григорук //Питання сучасної ономастики. – К.: Наукова думка, 1976. – С. 159 – 162.
4. Калінкін В. М., Лінчицька Ю. В. Із спостережень над поетикою онімного простору роману Ліни Костенко «Берестечко» /В. М. Калінкін, Ю. В. Лінчицька //Українська пропріальна лексика: Матеріали наукового семінару (13 – 14 вересня 2000 р.). – К.: Кий, 2000. – С. 62 – 69.
5. Климчук О. В. Літературно-художній антропонімікон П. Куліша: склад, джерела, функції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова» /О. В. Климчук. – Ужгород, 2004. – 19 с.
6. Климчук О. Про соціальне в літературно-художній антропонімії П. Куліша /О. Климчук //Науковий вісник Чернівецького університету: збірник наукових праць. Слов'янська філологія. – Чернівці: Рута, 2001. – Вип. 119. – С. 204 –208.
7. Крупеньова Т. І. Ономастичний простір драматичної поеми Лесі Українки «На полі крові» /Т. І. Крупеньова //Українська пропріальна лексика: Матеріали

наукового семінару (13 – 14 вересня 2000 р.). – К.: Кий, 2000. – С. 87 – 91.

8. Лукаш Г. П. Ономастикон прозових творів Володимира Винниченка: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова» /Г. П. Лукаш. – Дніпропетровськ, 1997. – 18 с.

9. Мельник М. Р. Ономастика творів Ліни Костенко: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова» /М. Р. Мельник. – Одеса, 1999. – 18 с.

10. Немировська О. Ф. Ономастичний простір у художньому тексті (на матеріалі роману О. Гончара «Твоя зоря»): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова» /О. Ф. Немировська. – К., 1989. – 18 с.

11. Півень В. Ф. Ідіостиль поетичних творів Святослава Гординського: дис. ... кандидата філол. наук: 10.02.01 /Півень Володимир Федорович. – Слов'янськ, 2007. – 198 с.

12. Усова О. О. Ономастикон художніх творів Миколи Хвильового: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова» /О. О. Усова. – Донецьк, 2006. – 18 с.

13. Хлисту́н І. В. Власна назва в українській поезії II половини ХХ століття (семантико-функціональний аспект): дис. ... кандидата філол. наук: 10.02.01 /Хлисту́н Ірина Валентинівна. – Умань, 2006. – 221 с.

14. Шесто́палова Л. Д. Специфіка антропонімів у химерній прозі: на матеріалі творчості В. Г. Дрозда: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова» /Л. Д. Шесто́палова. – Одеса, 2006. – 19 с.

Джерела

1. Павличко Д. Твори: [у 10 т.] /Дмитро Павличко. – К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2010. – Т. 1: Поезія 1950 – 1988. – 512 с.

2. Павличко Д. Твори: [у 10 т.] /Дмитро Павличко. – К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2010. – Т. 2: Поезія 1989 – 2000. – 416 с.

3. Павличко Д. Твори: [у 10 т.] /Дмитро Павличко. – К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2010. – Т. 3: Поезія 2001 – 2009. – 448 с.

4. Павличко Д. Твори: [у 10 т.] /Дмитро Павличко. – К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2010. – Т. 4: Поезія 2001 – 2011. – 608 с.